

9. Радіологічний стан територій, віднесених до зон радіоактивного забруднення (в розрізі районів) / За ред. В. І. Холоші. — К.: Міністерство України з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи. ТОВ «Інтелектуальні Системи ГЕО», 2008. — 49 с.
10. Савущик М.П. До проблеми оптимізації лісистості України [Електронний ресурс] / М.П. Савущик, М.Ю. Попов. — Джерело доступу: <http://www.lesovod.org.ua/node/611>.
11. Forest area (% of land area) // The site of the World Bank: Working of a World Free Poverty. — Available at: <http://data.worldbank.org>

УДК 338 : 630

АНАЛІЗ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОГО СТАНУ ЛІСОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ З РАДІОАКТИВНО ЗАБРУДНЕНИМИ ТЕРИТОРІЯМИ

Х.П. Замула
аспірант

Інститут агроекології і природокористування НААН

У статті проаналізовано фінансово-економічний стан лісогосподарських підприємств (на прикладі підприємств Київського управління лісового та мисливського господарства) у динаміці за період 2008–2012 рр. з акцентуванням на господарствах з радіоактивно забрудненими територіями.

Ключові слова: лісогосподарське підприємство, фінансово-економічний аналіз, фінансова стійкість, ліквідність, платоспроможність, рентабельність, радіоактивно забруднені території.

В умовах трансформації механізму функціонування лісового господарства, а також фінансової кризи зростає ризик неплатоспроможності лісогосподарських підприємств. Однак прийняття рішення щодо поліпшення фінансового становища та відновлення фінансової незалежності підприємства є актуальним не тоді, коли воно перебуває на межі банкрутства, а з початком погіршення становища. Для цього необхідним є аналіз фінансової стійкості та платоспроможності підприємства. Поряд із тим специфіка лісового господарства, а саме, велика тривалість виробничого циклу та сезонність проведення низки лісогосподарських робіт і заходів, ставить особливі вимоги до підприємств у аспекті структури капіталу, рівня показників ліквідності та платоспроможності [1].

Дослідженню методичних аспектів здійснення фінансово-економічного аналізу присвячено праці багатьох вітчизняних та зарубіжних науковців, таких як В. Мец, Т. Головка, М. Баканов та А. Шеремет, А. Матвійчук, М. Білошкурський, К. Салига. Вагомий внесок у практику аналізу показників фінансового стану лісогосподарських підприємств зробили І. Жежкун, Є. Зуєв, О. Майор, А. Торосов та ін. [4, 5, 7, 8]. Для встановлення ефективності сучасного економічного механізму управління лісовим господарством необхідним є постійний контроль та моніторинг його фінансово-економічного стану.

Метою статті є аналіз фінансово-економічного стану лісогосподарських підприємств Київського обласного управління лісового і мисливського господарства (Київського ОУЛМГ), у т. ч. підприємств, що здійснюють лісове господарство в умовах радіоактивного забруднення.

Для досягнення поставленої мети зібрано і опрацьовано показники статистичної бухгалтерської, економічної і фінансової звітності 17-ти державних лісогосподарських підприємств та мисливських господарств і встановлено зміни в їх фінансово-економічному стані за період 2008–2012 рр. за такими напрямками: структура активу і пасиву балансу, фінансова стійкість, ліквідність і платоспроможність, прибутковість і рентабельність.

Особливістю лісів Київської обл. є наявність радіоактивно забруднених територій. Після обстеження лісів за межами 30 кілометрової зони Чорнобильської АЕС і виявлення високих рівнів радіоактивного забруднення ^{137}Cs (понад 15 Кі/км²) на площі 157 тис. га було заборонено всі види господарської діяльності на цій території, а на площі 1,23 млн. га господарську діяльність було обмежено. Нині в умовах понаднормового радіоактивного забруднення господарську діяльність здійснюють 52 лісогосподарських підприємства, що виробляють 40 % продукції від загального обсягу в Україні [1].

Зважаючи на це, дослідження змін основних показників аналізу фінансово-економічного стану

ного стану таких підприємств є особливо важливими.

Позитивними є тенденції до зміни активної частини балансу підприємств Київського ОУЛМГ. Так, у 2012 р. порівняно з 2008 р. вартість майна збільшилась на 28 %. Зокрема, необоротні активи зросли на 10 % за проаналізований період. Зауважимо, що у 10 із 17 лісогосподарських підприємств відбулось зменшення вартості необоротних активів, а актив балансу зменшився лише у 29 % підприємств. Незважаючи на відсутність певної тенденції у наявності запасів підприємств, їх вартість у 2012 р. становила 175 % порівняно 2008 р.

Ефективність використання активів підприємств досліджено за допомогою коефіцієнта рентабельності активів, характеризує рівень прибутку, що створюється всіма активами підприємства, які перебувають у його використанні згідно з балансом. Так, майже половина лісогосподарських підприємств (47 %) відзначилась зменшенням цього показника, що може свідчити про пере нагромадження активів або падаючий попит на продукцію.

Знос основних засобів підприємств Київського ОУЛМГ у 2012 р. порівняно з 2008 р. збільшився на 38 % (29 081 тис. грн.), або у 88 % досліджених підприємств. Своєю чергою коефіцієнт зносу основних засобів, який характеризує інноваційну політику, зменшився, хоча й не істотно, у 29 % підприємств. Загалом в управлінні цей показник збільшився за період з 2008 р. до 2012 р. відповідно з 0,48 до 0,54, що свідчить про відсутність вільних фінансових ресурсів для оновлення виробничих потужностей.

Показниками, що відображають фінансовий стан, є джерела фінансування, а саме, власний і позичений капітал. Зокрема, 71 % лісогосподарських підприємств збільшили наприкінці проаналізованого періоду порівняно з 2008 р. залежність від позикових коштів, до того ж жодне з них не користувалось довгостроковими кредитами банків. Кредиторська заборгованість підприємств Київського ОУЛМГ за товари, послуги і роботи збільшилась на 64 % у 2012 р. порівняно з 2008 р. Це свідчить про недостатнє нарощення обсягу власного обігового капіталу лісогосподарськими підприємствами.

За умов ринкового здійснення лісового господарства доцільно оцінити показники фінансової стійкості (табл. 1), зокрема платоспроможність лісогосподарських підприємств, і визначити коефіцієнт ліквідності з урахуванням величини оборотного (робочого) капіталу.

У 2012 р. усі підприємства, за винятком ДП МГ «Київське», ДП «Тетерівліс» та ДП «Поліський лісгосп», мали можливість за рахунок власних коштів покрити свої зобов'язання,

оскільки величина коефіцієнта їх фінансової незалежності є більшою від нормативного 0,5. А для цих трьох підприємств наведений показник є найнижчим за увесь період.

Близько 59 % досліджуваних лісогосподарських підприємств станом на 2012 р. збільшили частку позичених коштів для фінансування підприємства, решта — її знизили. За цей самий період підприємства, окрім ДП «Тетерівліс» та ДП «Поліський лісгосп», можна характеризувати як фінансово стійкі (коефіцієнт фінансової стійкості переважно більший нормативної величини — >1). Щодо коефіцієнта фінансового ризику, який показує, скільки коштів залученого капіталу припадає на 1 грн власного капіталу, то лише у 41 % підприємств у 2012 р. він був меншим від величини 0,5, що свідчить про зміцнення фінансового стану цих підприємств та зменшення їх залежності від залучених коштів.

Частка власних оборотних активів у власних коштах, що використовується для фінансування діяльності, збільшилась за період 2008–2012 рр. у 12 лісогосподарських підприємствах Київського ОУЛМГ. Проте коефіцієнт маневреності власного капіталу досягає мінімального рекомендованого рівня — $>0,4$ лише у 5 із них, де проявилась чітка тенденція до збільшення наведеного показника за роками.

Про недостатню ліквідність підприємств Київського ОУЛМГ у 2008–2012 рр. свідчить також динаміка їхніх коефіцієнтів ліквідності та платоспроможності.

Зокрема, загальний коефіцієнт покриття, що показує, скільки гривень поточних активів припадає на 1 грн зобов'язань, збільшився у 2012 р. порівняно з рівнем 2008 р. лише у 9 аналізованих лісогосподарських підприємствах, а в решті, навпаки, зменшився. За не врахування запасів і товарів як найменш ліквідної частки у складі поточних активів підприємств, а саме за розрахунку коефіцієнта швидкої ліквідності, маємо ще більш негативну динаміку, що зумовлено зниженням цього показника. За низької ліквідності існує загроза потрапити в скрутне фінансове становище. Проте надто висока ліквідність (коефіцієнт ліквідності значно перевищує одиницю) свідчить про надоліки у використанні поточних активів, що спричиняє зниження показника прибутковості (рентабельності). Висока ліквідність спостерігалась у ДП «Бориспільський лісгосп», ДП «Ржищівський лісгосп» та до 2011 р. у ДП МГ «Кагарлицьке». Проаналізувавши тенденції до зміни цього показника за період 2008–2012 рр., встановлено, що у 53 % лісогосподарських підприємств (у т.ч. 5 з радіоактивно забрудненими територіями) значно збільшили

Таблиця 1

Показники фінансової стійкості підприємств Київського ОУ ДМГ за 2008–2012 рр. в розрізі підприємств з радіоактивно забрудненими територіями

Показник	Рік	ДП «Богуславський лігосп»	ДП «Винцедубе-чанський лігосп»	ДП «Димерський лігосп»	ДП «Іванківський лігосп»	ДП «Поліський лігосп»	ДП «Віпцерківський лігосп»	ДП «Бориспільський лігосп»	ДП «Київський лігосп»	ДП «Катлаївський лігосп»	ДП «Перяслав-Хмельницький лігосп»	ДП «Фастівський лігосп»	ДП «Макарівський лігосп»	ДП «Ржищівський лігосп»	ДП «Тетерівліс»	ДП МГ «Катарлицьке»	ДП МГ «Київське»	ДП «Тетерівський лігосп»
Коефіцієнт фінансової незалежності	2008	0,457	0,668	0,644	0,177	0,574	0,609	0,959	0,946	0,528	0,849	0,798	0,706	0,716	-	0,902	0,645	0,875
	2009	0,482	0,733	0,653	0,087	0,518	0,570	0,974	0,932	0,585	0,828	0,784	0,772	0,747	0,183	0,865	0,641	0,829
	2010	0,564	0,701	0,689	0,152	0,490	0,455	0,972	0,856	0,579	0,833	0,594	0,672	0,770	0,213	0,884	0,641	0,853
	2011	0,568	0,802	0,510	0,448	0,506	0,584	0,970	0,852	0,633	0,821	0,496	0,682	0,816	0,168	0,915	0,641	0,848
	2012	0,537	0,842	0,593	0,529	0,424	0,521	0,949	0,844	0,575	0,798	0,534	0,638	0,851	0,130	0,922	0,442	0,878
Коефіцієнт фінансової залежності	2008	0,543	0,332	0,356	0,823	0,426	0,391	0,041	0,054	0,472	0,151	0,202	0,294	0,284	-	0,098	0,355	0,125
	2009	0,518	0,267	0,347	0,913	0,482	0,430	0,026	0,068	0,415	0,172	0,216	0,228	0,253	0,817	0,135	0,359	0,171
	2010	0,436	0,299	0,311	0,848	0,510	0,545	0,028	0,144	0,421	0,167	0,406	0,328	0,230	0,787	0,116	0,359	0,147
	2011	0,432	0,198	0,490	0,552	0,494	0,416	0,030	0,148	0,367	0,179	0,504	0,318	0,184	0,832	0,085	0,359	0,152
	2012	0,463	0,158	0,407	0,471	0,576	0,479	0,051	0,156	0,425	0,202	0,466	0,362	0,149	0,870	0,078	0,558	0,122
Коефіцієнт фінансової стійкості	2008	0,881	2,010	1,806	0,214	1,348	1,736	40,546	24,415	1,204	5,613	4,012	2,396	11,059	-0,509	9,214	18,714	6,993
	2009	0,974	2,741	1,884	0,095	1,074	1,451	71,210	15,578	1,532	4,823	3,652	3,394	15,136	0,224	6,400	5,435	4,831
	2010	1,368	2,341	2,238	0,180	0,959	0,877	35,037	7,369	1,521	4,975	1,467	2,053	16,341	0,271	7,588	3,205	5,794
	2011	1,369	4,054	1,304	0,813	1,025	1,476	78,037	6,923	1,893	4,591	0,985	2,147	38,917	0,202	10,833	2,717	5,572
	2012	1,197	5,314	1,827	1,127	0,736	1,128	18,512	6,198	1,435	3,945	1,148	1,761	78,333	0,149	11,800	1,052	7,219
Коефіцієнт фінансового ризику	2008	1,135	0,497	0,554	4,663	0,742	0,576	0,025	0,041	0,831	0,178	0,249	0,417	0,090	-1,964	0,109	0,053	0,143
	2009	1,027	0,365	0,531	10,490	0,931	0,689	0,014	0,064	0,653	0,207	0,274	0,295	0,066	4,455	0,156	0,184	0,207
	2010	0,731	0,427	0,447	5,540	1,043	1,140	0,029	0,136	0,657	0,201	0,682	0,487	0,061	3,688	0,132	0,312	0,173
	2011	0,731	0,247	0,767	1,230	0,976	0,677	0,013	0,144	0,528	0,218	1,015	0,466	0,026	4,951	0,092	0,368	0,179
	2012	0,836	0,188	0,547	0,887	1,360	0,886	0,054	0,161	0,697	0,253	0,871	0,568	0,013	6,705	0,085	0,951	0,139
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	2008	-0,504	0,002	-0,194	-2,515	0,387	-0,080	0,197	0,440	-0,515	0,188	0,233	0,234	0,036	1,458	0,341	-0,496	0,374
	2009	-0,458	0,113	-0,058	-6,155	0,494	-0,185	0,225	0,414	-0,274	0,282	0,286	0,288	0,103	1,000	0,383	-0,392	0,460
	2010	-0,429	0,208	0,030	-3,057	0,473	-0,537	0,265	0,316	-0,213	0,359	0,312	0,158	0,192	1,000	0,481	-0,136	0,401
	2011	-0,213	0,501	-0,052	-0,303	0,523	-0,291	0,313	0,358	0,022	0,443	0,326	0,158	0,186	1,000	0,546	-0,192	0,427
	2012	-0,193	0,500	0,016	-0,087	0,513	-0,285	0,367	0,380	0,004	0,495	0,213	0,090	0,232	1,000	0,559	-1,230	0,418

Джерело: розраховано автором за даними Державного агентства лісових ресурсів України.

величину наведеного коефіцієнта. У 7 з досліджуваних об'єктів це зумовлено збільшенням дебіторської заборгованості, 5 з яких значно збільшили суму резерву сумнівних боргів.

Відповідно до коефіцієнта абсолютної ліквідності (коефіцієнт грошової платоспроможності), 47 % лісгосподарських підприємств зменшили його величину наприкінці досліджуваного періоду порівняно з 2008 р., а 53 % не досягли його критичної мінімальної величини — 0,2. Особливо така ситуація характерна для підприємств, що здійснюють лісове господарство в умовах радіоактивного забруднення. Незважаючи на поступове збільшення цього коефіцієнта, майже усі лісгоспи залишилися поза межами його нормативних величин в інтервалі 0,2–0,35; коефіцієнт від 0,35 може свідчити про неефективне використання коштів та їх значні залишки.

Лише 6 досліджених підприємств станом на 2012 р. зменшили величину коефіцієнта ліквідної платоспроможності порівняно з 2008 р. Решта підприємств, у т.ч. з радіоактивно забрудненими територіями (крім ДП «Поліський лісгосп») мають необхідну кількість оборотних активів для покриття своїх поточних зобов'язань.

ВИСНОВКИ

Зважаючи на результати проведеного аналізу зауважимо, що фінансово-економічні показники лісгосподарських підприємств з радіоактивно забрудненими територіями порівняно з іншими підприємствами Київського ОУЛМГ є нижчими. Так, результати визначення типу фінансової стійкості у 2012 р. свідчать, що у двох лісгоспах, а саме: ДП «Богуславське ЛГ» та ДП «Димерське ЛГ» фінансовий стан є кризовим, тобто не вистачає джерел фінансування запасів.

Фінансово-економічний аналіз лісгосподарських підприємств Київського ОУЛМГ за період 2008–2012 рр., у т.ч. тих, що здійснюють лісове господарство в умовах радіоактивного забруднення, свідчить про таке:

1. Високим є виробничий потенціал підприємств, що підтверджено збільшенням залишкової вартості майна на 10 % у 2012 р. порівняно з 2008 р.

2. Усі лісгосподарські підприємства, окрім ДП «Тетерівліс» та ДП «Поліський ЛГ» можна охарактеризувати як фінансово стійкі.

3. У переважній більшості підприємств Київського ОУЛМГ спостерігається низька ефективність діяльності.

З огляду на такий стан підприємств Київського ОУЛМГ, вважаємо доцільним здійснити збільшення їх прибутку за рахунок зростання

обсягу випуску продукції, забезпечення сталого виробництва і своєчасного відвантаження продукції, вжиття заходів з підвищення конкурентоспроможності, покращення якості продукції та зменшення її собівартості, оптимізацію товарних запасів, зменшення сум кредиторської та дебіторської заборгованостей.

Вжиття запропонованих заходів дасть можливість покращити основні показники фінансово-економічного стану лісгосподарських підприємств, адже їх низький рівень може загальмувати розвиток, а надлишковий — буде перешкодою зростанню, що зумовлено зайвими витратами на запаси й резерви.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Ландін В. Актуальні проблеми лісової радіології / В. Ландін, В. Краснов, О. Орлов // Лісовий і мисливський журнал. — 2009. — № 2. — С. 6–8.
2. Баканов М.И. Теория экономического анализа / М.И. Баканов, А.Д. Шеремет. — М.: Финансы и статистика, 1996. — 288 с.
3. Дудюк В.С. Аналіз фінансового стану лісгосподарських підприємств Львівського ОУЛМГ / В.С. Дудюк, О.Р. Дегтяр // Науковий вісник НЛТУ України: зб. наук.-техн. праць. — 2013. — Вип. 23(16). — С. 73–80.
4. Жежжун І.М. Тенденції зміни у фінансово-економічному стані лісгосподарських підприємств / І.М. Жежжун // Лісівництво і агролісомеліорація. — 2009. — Вип. 116. — С. 282–289.
5. Зуєв Є.С. Щодо питання інтегрального оцінювання фінансового стану підприємств лісового господарства / Є.С. Зуєв // Лісівництво і агролісомеліорація. — 2009. — Вип. 116. — С. 276–280.
6. Лісовий кодекс України від 21 січня 1994 року зі змінами і доповненнями [Електронний ресурс]: Офіційний сайт Верховної Ради України. — Режим доступу: www.rada.gov.ua.
7. Майор О.В. Деякі проблеми ефективного розвитку лісових господарств України / О.В. Майор // Науковий вісник НЛТУ України: зб. наук.-техн. праць. — 2005. — Вип. 15(2) — С. 122–125.
8. «Про схвалення Концепції реформування та розвитку лісового господарства» [Електронний ресурс]: Розпорядження Кабінету Міністрів України № 208-р від 18 квітня 2006. — Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/208-2006-%D1%80>
9. Торосов А.С. Діагностика фінансового стану лісгосподарського підприємства в системі антикризового управління / А.С. Торосов, І.М. Жежжун, Є.С. Зуєв // Лісовий журнал. — 2011. — № 1. — С. 48–52.
10. Хома І.Б. Економіко-математичні методи аналізу діяльності підприємств: [навч.-метод. посібник] / І.Б. Хома, В.В. Турко. — Львів: Вид-во НУ «Львівська політехніка», 2008. — 328 с.